

MIKA MRAV(IĆ) i MIKA ANT(IĆ)

(Sanja Savić Milosavljević, *Priča o Miki mravu*, Beograd – Golubac, Bedem knjige
– Narodna biblioteka „Veljko Dugošević“, 2023, 42 str.)

Deveta po redu knjiga iz radionice Bedem izdavaštva, a deseta kojom se Sanja Savić Milosavljević čitalačkoj publici potvrdila kao pravi spisateljski polihistor jeste *Priča o Miki mravu*. Ilustracije koje prate ili najavljuju narativni tok nisu novina u Bedemovim knjigama, ali kuriozitet koji je u impresumu nagovešten tek jednom rečenicom otkriće se svakom ko uloži napor da sazna više o autorki. Naime, priča o sudbini mrava koji radost pronalazi u učenju slova tema je doktorskog umetničkog projekta Sanje Savić Milosavljević („*Priča o Miki mravu*: Funkcije filmskog scenarija u procesu adaptiranja proze u animirani film“), odbranjenog na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu 2019. godine. Međutim, ovogodišnja publikacija nije tek novelizacija animacije, scenarija ili čak kratkometražnog filma koji je ubrzo nakon premijere selektovan za nekoliko prestižnih festivala. Trinaestogodišnji rad i brojna prekrajanja i adaptacije stoje iza *Priče o Miki mravu*: najpre je pisana u formi sinopsisa za radionicu 2010. godine, potom je prilagođena za formu pri-povetke objavljenu iste godine, da bi se razvila (ili skupila, zavisi od ugla posmatranja) u scenario iz kog je izrastao film, a kako je format ekrana dvostruko veći od stranice knjige, ilustracije za Bedemovo izdanje nanovo su urađene, a priča je unekoliko modifikovana. Primera radi, raspleti koje čitaoci knjige pretpostavljaju, poput otkrivanja identiteta Mikinog oca, ili detalji u vezi sa osvetom mrava sprovedenom protiv surovog sveta, celine su filmskog sižea koje deluju neodvojivo od glavnog toka radnje.

Mika mrav višestruko je neobično biće – za razliku od većine mrava iz svog okruženja on poseduje ime, uživa u čitanju „očaran mišlju da od svega nekoliko slova može da se napravi bilo koja riječ na svijetu“ i nije pristalica žurbe koju praktikuju njegovi šestonožni saplemenici. Često je zamišljen nad značenjem nepoznatih reči koje baka koristi u trenucima ljutnje: „Zna kako izbjeći automobilsku gumu, don prolaznika, perača ulice, ali kako izgleda magarac i šta je to pokriće, nije imao blage veze.“ „Gradsko mravče“ staro svega nekoliko dana svojom radoznalošću i pitanjima aktivira humor u priči čija je sadržina često sumorna. On ne zna ni šta je to teritorija, ni šta je kurčslus, a „nije baš prijatno kada ne znate mnogo riječi jednih do drugih, to je kao da ulazite u neku nepoznatu sobu“, ali spreman je da se otisne u svet kako bi postao mrav osvjetnik. Poput Mike Antića koji u *Mitu o ptici* namerava da stvori „pticu koja je samo jednom“, tako i Sanja Savić Milosavljević crta mrava i oko njega plete priču koja ga predstavlja kao „drukčijeg od svih

ostalih“. I zaista, „nije lako nahraniti prostranstvo jedne tačke. // Što manji oblik – veća glad“, a Mikine želje svakim se danom usložnjavaju, hranjene ljutnjom – „mišlju iz srca“. Od potrebe da sa mamom uči slova po čitav dan, preko njene pogibije, do novorođene ideje vodilje da ljudima zagorčava život, Mika je poslovično kratak život mrava, sa stalnom „danas te ima sutra te nema“ opasnošću, doživio kao tren.

Priča o Miki Antiću uokviruje sudbinu mrava koji je nazvan po njemu, i to ne samo pomoću analogije imena – budući da pesnikovo prezime možemo posmatrati kao prevod reči „mrav“ na engleski jezik (eng. ant – mrav), a uobičajeni završetak srpskih prezimena -ić ujedno i kao nastavak za građenje deminutiva. Mravica, koja je volela da daje imena podstaknuta recitovanjem predivnih pesama „nekog pesnika Mike“ u stanu gde se samo čitalo, „poželjela je da svoj mravlji svijet makar malo promijeni“, inspirisana da osim sinu ime nadene i „mravu vojniku“ Lepom, zahvaljujući kom se kolonija radnika popela u lubenicu i krenula u grad. Pre nego što mu se pred kraj života put ukrsti s pesnikom, Mika će sresti gorostasa Lepog koji je odmah prepoznao njegov problem: „Ti si jedan od onih što zagorčavaju život drugima samo zato što njih nešto boli. Praviš gluposti da bi skrenuo pažnju na sebe.“ Ipak, Mikin problem je nešto složeniji, budući da je usmeren jedino na to kako da povredi ljude koji su odgovorni za smrt osobe koju je najviše voleo – kada od Lepog sazna da postoji sprej protiv mrava, pita da li postoji preparat kojim bi mravi mogli da poprskaju ljude, naročito one koji gaze sve oko sebe i ne osvrću se. Misao o osveti i nepočinstvima koja su izazvala ljudsku patnju snaži Miku, ali ne može da zameni poljubac za laku noć koji mu nedostaje. „Činiti zlo tako je lagano, a ispraviti loše teško je poput penjanja uz najhrapavije drvo.“

Mikina avantura počinje u gradu, a završava se u vozu – ili se ne završava – autorka vešto dočrtava vrata drugačijih mogućnosti, koja veoma efektno funkcionišu i kao filmski otvoren kraj. Sudbonosni susret s pesnikom Mikom mravu se dešava na zalasku života, kada otkriva da je smisao – „drugi život. U knjigama“, a da je pesnik neko ko taj smisao daje ne samo ljudima „već i predmetima, biljkama, a pogotovo životinjama“. Ta istina je u Miki mravu rasla od prvih dana života i maminih nastojanja da ga oplemeni, umesto da u njega usadi unisone ciljeve koji mravlji život određuju i ograničavaju. Mikina sudbina, stoga, intervencijom pesnika dobija drugačije uobličjenje, a nastojanjima autorke i dvostruko upečatljivije. Mikrokosmos mravljeg života širi se i van granica univerzalne priče o ljubavi i smrti, gubitku i osveti, samoći i životu među drugima. Mravi i ljudi koji premrežavaju Mikin život nisu samo inspicijenti niti katalizatori koji izazivaju reakcije ili uslovljavaju promene u ponašanju glavnog junaka – oni su sabesednici, saborci ili čak neprijatelji zahvaljujući kojima Mika uči, raste, sazreva i saznaje tajne koje su veoma često skrivene od onih kojima odgonetanje nije u prirodi: „Nema nevidljivog – ima samo nemoćnih očiju“, piše Mika pesnik u pomenutoj poemi o ptici.

Sanja Savić Milosavljević je istu priču ispričevala na nekoliko načina, i to tako da je svakom formatu prilagodila ideju o jednom složenom mikrokosmosu: slučajno ili ne, film je kratkog metra, a knjiga je svedena na nekoliko desetina stranica, što savršeno korespondira sa životnim vekom mrava. *Priča o Miki mravu* „htjela je da bude ispričana“, a pažljivim odabirom jezičkog registra i perspektive pripovedanja postala je delo koje ne poznaje uzrasna ograničenja. Aktiviranje imaginativne ravni kod čitalaca dodatno je postignuto koloritnim ilustracijama, od

kojih su najinteresantnije rezultat asocijativnog niza u promišljanjima Mike mra-
va povodom nepoznavanja pojedinih reči. Univerzalna priča o ljubavi i boli koja
slama biće, naročito u ranom uzrastu, uspešno se otrgla od patetizacije i svoje po-
tencijale našla u rukavcima priče koji se veoma često zapostavljaju, a koje je Sanja
Savić Milosavljević prepoznala kao ključne tokove ne samo prilikom razumevanja
priče već i samog života.